

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

120. In quodam Tribunali sanctae Inquisitionis N. fuit tanquam Hæreticus
formalis publicè damnatus, quæritur, an quia Ecclesiae se reconciliauit,
eius vxor teneatur illum recipere, & secum cohanitare? ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

Et pro contento in hoc §. Igitur in tom. 8. tr. 6. ex Ref. 11. §. ult. &c.

3. Igitur ex his omnibus apparet off. esse se pecculo peccandi, tunc esse peccatum, quod sit sine causa virginitatis, vel necessitate ad id obligante, non verò si talis ad sit causa, & causa etiam sufficit, esse non solum pro bono spirituali, sed etiam pro aliquo bono temporali. Nec requiritur ut semper sit causa inuoluntaria, aut ex necessitate proueniens, sed satis est, etiam si sit causa voluntarie quaesita. Hæc omnia Basilius Pontius ubi supra.

Et pro contento in hoc §. ult. infra in Ref. 207. §. ult. & in tom. 8. tr. 6. Ref. 15. & in alio §. eius not.

4. Ex quibus cum Valquez opusc. de restitut. cap. 3. §. 2. dub. 6. num. 23. & 24. & alii infert, posse hominem aliquod medicamentum sumere ad assequendam salutem, quamuis probabiliter putet ex eo futuram feminis effusionem.

RESOL. CXX.

In quodam Tribunali S. Inquisitionis N. fuit tanquam Hæreticus formalis publicè damnatus, queritur, an quia Ecclesie se reconciliauit, eius vxor teneatur illum recipere, & secum cohabitare?

Et an supradicta opinio sit amittenda, si in occulto coniux hæreticus reconciliatur per Inquisitores?

Et notatur, quod in supradicta casu non desideratur specialis diuortij sententia, sed sufficit sententia Inquisitorum, qua declaratum fuit illum extitisse Hæreticum?

Et queritur, an post sententiam, qua vxor hæretica declarata fuit, possit vir eius ordinibus sacris manens in saeculo initiari? Ex part. 6. tract. 7. & Misc. 2. Ref. 25.

Sup. hoc supra ex doctrina Ref. 14. §. ult.

§. 1. **C**asus potest frequenter accidere, & ad illum affirmatiuè responderet ex Societate Iesv. Rebellus lib. 2. quest. 18. sect. 2. n. 5. & 9. Ex Dominicanorum familia Sotus in 4. disp. 39. qu. unica art. 4. ad 3. quibus adde Palatium disp. 35. disp. unica fol. 783. Iulium Clarum lib. 5. §. hæresis n. 15. Surdum de Aliment. tit. 7. gn. 2. n. 7. & Simancham in Cathol. instit. tit. 40. n. 16. ubi testatur de communi, & asserit, quod nisi vxor velit sanctimonialis esse, cogi potest, ut ad virum pœnitentem redeat. Probatur hæc opinio, quia Matth. 19. licitum est diuortium propter carnalem fornicationem, ergo non propter fornicationem spirituales, quando vir est emendatus, quia cessat periculum subuersionis. Et hæc opinio videtur fauere matrimonio, cum imponat obligationem ad cohabitandum: & fauet fidei: nam propter illam facilius hæretici se Ecclesie reconciliabunt. Ergo, &c.

2. His tamen minimè suffragantibus ego negatiuè sententiæ ad hæreo, quam tueri Hurtadus de Mendoza de fide vol. 1. disp. 76. sect. 6. §. 206. & 207. Stephanus Bauny in Theolog. Moral. tract. 12. de obligationib. coniug. qu. 2. Fragolus in Regim. Reip. Christi. tom. 1. lib. 5. disp. 12. num. 328. Sanchez de matrimonio tom. 3. lib. 10. disp. 15. num. 9. & 19. Henriquez lib. 1. cap. 17. n. 6. Layman lib. 5. tract. 10. part. 3. cap. 7. n. 16. Sanctarellus tract. de hæresi cap. 33. d. 1. n. 3. Fagundez in Decalogum tom. 1. lib. 4. cap. 8. n. 10. & 11. Filliucius tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 10. num. 396. & sequitur Coninch de Sacram. disp. 15. dub. 4. n. 24. quibus etiam adde Pontium de Matrim. lib. 9. cap. 22. num. 3.

3. Probatur hæc sententia: quia cohabitare cum viro tanquam hæretico damnato est infamè & infamè: ponere verò obligationem coniugi innocenti in Religionem ingredi est nimis durum, & in fauorem hæretici, ut ipse in saeculo liber maneat: ergo sequitur minimè teneri coniugem recipere alterum coniugem, etiam si sit emendatus, postquam de hæresi fuit damnatus. Alias rationes ex sacris Canonibus peritas recognosce apud citatos Authores.

4. Dicendum est igitur quod hæreticum formaliter condemnatum quantumuis emendatum coniux potest non teneatur recipere: quia in pœnam hæreticorum omnino suo iure, quod habebat, ut alter sibi cohabitaret, ac debitum redderet, iam priuatus est, remanente solo matrimonio vinculo. Et nota quod in hoc casu non desideratur specialis diuortij sententia, sed sufficit sententia Inquisitorum, qua declaratum fuit illum extitisse hæreticum: qua sententia data sine vltioris separationis sententia integrum est coniugi omnino diuertere, & in seculo si velit remanere, non enim cogitur transire ad Religionem. Et ratio est clara, quia cum hoc diuortium sit pœna hæretici, eo ipso quod coniux ex sententia Inquisitorum declaratus fuit hæreticus, damnatus hæc pœna, sicut & amissione bonorum, & aliarum pœnarum, Ergo, &c.

5. Nec obstat locus Matth. 19. superius adductus, ubi dicitur coniugem ob solam fornicationem posse dimitti, quia ibi agitur de dimissionem, quæ ex vi contractus coniux per se facere possit, non autem de ea, quam in pœnam iudex facere possit, cum enim hic hæreticum possit priuare omnibus bonis, acque etiam vita, quare non poterit priuare iure, quod debebat in coniugem,

6. Sed ex his oritur difficultas, an supradicta opinio sit admittenda, si in occulto coniux hæreticus reconciliatur per Inquisitores. Negat Barbosa in Rubrica 2. part. num. 21. & 22. ff. solut. matrim. Et videtur in hanc sententiam inclinare Sotus in 4. disp. 39. quest. unica. ad 3. Sed affirmatiuam sententiam docet Sanchez ubi supra tom. 3. lib. 10. disp. 15. num. 20. & post illum Fagundez in Decalog. tom. 1. lib. 4. cap. 8. num. 11. ubi sic ait. Nec opus est, quod in actu publico condemnatur huiusmodi coniux de hæresi per iudicis sententiam: si enim teneat declaratur per illum illum fuisse hæreticum, & ut talis habito pœnitentiæ induatur, & reconcilietur: quantum in occulto, & intra priuatos parietes id fiat, id sufficit, quia semper verificatur prædictæ Ecclesie iudicium, & sententiam declaratum hæresim, quam declarationem statim sequuntur pœna hæretici in iure statuta, quarum vna est diuortium perpetuum. Ita Fagundez. Cui ego libenter ad hæreo.

7. Querendum est tamen hic incidenter, An post sententiam, qua vxor hæretica declarata fuit, possit vir eius ordinibus sacris manens in saeculo initiari. Negat Anglez, Lopez, & alij penes Fagundez loco citato, num. 12. Sed ipse merito affirmatiuam sententiam tenet cum Sanchez ubi supra, num. 21. quibus adde Sanctarellum tr. de hæresi cap. 33. dub. 11. num. 8. Et ratio est: quia eadem est omnino ratio de transitu ad sacros ordines, atque ad religionem: cum utrobique detur perpetuum votum solenne constitutum, & consequenter perpetua status mutatio. Vnde cum in iure expressè concedatur coniugi Catholico transitus ad religionem inuito altero coniuge de hæresi in iudicio conuicti, & iam conuerso, consequenter etiam expressè conceditur transitus ad sacros ordines: maximè quia hoc est fauor Catholici innocentis, & fauores sunt ampliandi: & licet sit pœna hæretici coniugis, iam reconciliati, parum refert, quia hæc pœna necessariò resultat ex pœna perpetui diuortij qua punitur, ut hætenus diximus. Neque est opus, ut coniux de hæresi damnatus, & reconciliatus similiter ad religionem transeat, vel in saeculo manens continentiam promittat, ut huiusmodi transitus ad sacros Ordines, vel religionem sit licitus coniugi Catholico: quia facultas concessa Catholico innocenti nullam debet vim inferre coniugi hæretico reconciliato.

§. Nec

8. Nec valet obicere, quod in cap. coniugatus, de conuers. coniugatus dicitur, non posse virum suscipere Ordines sacros, nisi vxor in saeculo remanens amittat votum castitatis: ergo cum in casu nostro vxor haeretica, & emendata nolit emittere tale votum, vir innocens & fidelis non poterit ad ordines promoueri. Respondeo, dictam caput esse intelligendum, quando coniux non est liber ab onere coniugali, tunc enim non potest ingredi Religionem, nec suscipere ordines, quamuis vxor det facultatem, nisi illa remanens in saeculo emittat votum castitatis, seculus vero est dicendum, quando vir est omnino liber ab omni onere coniugali: tunc enim non requiritur, vt vxor promittat castitatem.

9. Nec etiam obstat dicere, quod post matrimonium contractum nullus potest ad sacros ordines ascendere, nisi in illis casibus, in quibus per sacros Canones conceditur, vt habetur in Extrauag. Antiqua Iohannis 22. de voto: at nullus extat textus Canonicus, in quo id concedatur in casu nostro: ergo, & c. Respondeo satis esse, si extet textus, in quo conceditur, vt per haeresim coniugis possit alter Catholicus ingredi religionem: nam eo ipso censetur etiam esse data facultas suscipiendi Ordines sacros: & ius coniugij sicut impedit, ne coniux ingrediatur religionem, ita impedit ne suscipiat Ordines sacros: cum ergo haereticus, postquam fuit de haeresi condemnatus, amittat omne ius coniugale, sicut potest alter coniux innocens & fidelis ingredi Religionem, ita etiam poterit ad Ordines sacros ascendere.

RESOL. CXXI.

An si coniux infidelis velit permansere cum coniuge fidelis sine iniuria Creatoris, & scandalo, possit hoc non obstante, coniux fidelis nouum matrimonium intrare? Et notatur, quod cuius est in hoc casu Summum Pontificem consulere, & dispensationem petere? At si aliquis hoc nollet efficere tenetur alterum coniugem monere, & inuitare ad fidem, & aliqua alia quae coniungere possunt in supra dicto casu, aduertuntur? Et tandem docetur, quod idem, quod in dicto casu dictum est de matrimonio dicendum est de ingressu Religionis, & de susceptione Ordinis sacri? Ex part. 3. tr. 4. Ref. 251. alias 252.

§. 1. Negatiue responderet Rebellius part. 2. lib. 3. quast. 10. num. 10. quia gratia non destruit naturam, ergo nec prior contractus per similem contractum in lege gratia sine culpa alterius coniugis soluetur. Idem docet Valentia tom. 4. disp. 10. quast. 1. p. 1. Toletus in summa lib. 7. cap. 7. Nauarrus in manuali, cap. 22. num. 49. & ex veteribus D. Bonauentura in 4. disp. 33. art. 2. quast. 1. D. Thomas ibidem quast. vnicia, art. 5. Ricardus art. 1. quast. 2. Paludanus quast. 1. art. 2. Durandus quast. 2. & alij, & adducunt textum in cap. gaudemus, de diuortijs.

2. Sed alij his non obstantibus putant absolute coniugem ex infidelitate ad Catholicam fidem conuersam posse transire ad alias nuptias, quamuis alter coniux in infidelitate persistens pacifice, & sine iniuria cohabitare veller. Et ita docet Sanchez de matrim. tom. 2. lib. 7. disp. 74. n. 9. & alij penes ipsum.

3. Ad argumentum vero desumptum ex cap. gaudemus, responderet Coninch de Sacram. disp. 26. dub. 5. num. 61. quod Pontifex ibi pro eodem sumit coniugem velle cohabitare manendo in sua infidelitate, & id velle cum contumelia creatoris, quia velle in infidelitate permanere, Dei contumelia est, praesertim quod talis, vel exemplo filios ad infideli-

tatem facile pertrahet, vel saltem erit infidelem, & hostem Dei fidelibus liberis dominari. Vnde hos duos casus, scilicet infidelem velle se conuertere, & nolle cohabitare fideli sine iniuria creatoris, aut ab ea discedere, ponit tanquam duo membra adaequate generis diuidentia.

4. Nota quod, verò Layman in Theol. mor. lib. 5. tract. 10. part. 2. cap. 3. num. 4. cum Veractuz in speculo part. 2. art. 29. putat ob auctoritatem Doctorum contrariae sententiae, longè tutius esse in hoc casu Summum Pontificem consulere, atque dispensationem petere.

5. At si aliquis hoc nollet efficere, tenetur alterum coniugem monere, & inuitare ad fidem. Vnde sequitur infideli perenti certum tempus ad deliberandum de conuersione, id debere ei concedi, quia hoc rationale est, nec ante potest constare eum esse pertinacem. Non tamen requiritur, vt per Ecclesiae sententiam declaretur esse pertinacem, sed sufficit alia via id constare, & idem quod de matrimonio dicendum est de ingressu Religionis, & de susceptione Ordinis sacri. Coninch ubi supra num. 62. & alij.

Sup. his laud infra in Ref. 125. à principio, vique ad §. Sed si

RESOL. CXXII.

An coniux infidelis, qui fidelem coniugem sequi nolit, possit nouum sibi coniugem eligere? Et an si postea conuertatur, possit ei concedi dispensatio, vt alteri nubat, si vir eius aliam duxerit vxorem? Ex part. 3. tr. 4. Ref. 262. alias 263.

§. 1. Affirmatiue responderet Sanchez de matrim. tom. 2. lib. 7. disp. 77. num. 6. vbi sic ait. Licet infideli dissoluto semel fidelis matrimonio ad aliud transire. Duceo, quod nullo iure interdicitur infideli hic transitus, non enim humano Ecclesiastico, cum Ecclesia careat iurisdictione in infideles: ius verò saeculare nullibi reperitur. Nec ius diuinum naturale id infidelibus prohibet, quia est peccat violans ius diuinum naturale legis prioris matrimonij, qua astringebatur sequi priorem coniugem ad fidem conuersum, at priori illo matrimonio iam penitus dissoluto, nulla lex diuina naturalis prioris matrimonij, quod iam nihil est, superest, qua hic infidelis arceatur ab alio matrimonio, nec aliud ius diuinum id vetans reperitur. Haec omnia Sanchez.

Sup. contenta in hac Ref. infra in Ref. 125.

2. Sed aduersus illum tener Basilius Pontius de matrim. lib. 7. cap. 48. num. 25. vbi probat suam sententiam ex cap. si infidelis 18 quast. 2. & ex D. Thoma in 4. sentent. disp. 37. quast. 2. art. 5. ad 3. vbi sic asserit. Postquam fidelis contraxit, solum est vinculum matrimonij ex vtraque parte, quia matrimonium non claudicat quantum ad vinculum, sed quandoque claudicat quantum ad effectum. Vnde in praenam vxoris infidelis ei indicetur, quod non possit cum alio contrahere magis, quam ex virtute matrimonij praecedentis, sed si postea conuertatur, potest ei concedi dispensatiue, vt alteri nubat, si vir eius aliam duxerit vxorem. Sic D. Thomas.

3. Nota verò quod hanc praenam non Ecclesia, sed Deus infligit propter iniuriam, qua infidelis ipsum Deum, veteram fidem, & veritatem Sacramenti afficit, cuius poena Ecclesia est promulgatrix. Ex quibus facile refelles, quae pro sua sententia adducit Sanchez. Ita Pontius.

4. At his non obstantibus mihi opinio Sanchez probabilis etiam videtur, & illam nouissime docet Filiucius tom. 1. tract. 10 part. 2. cap. 7. num. 248. Barbosa in collect. tom. 4. part. 2. decretis causa 28. quast. 2. cap. 2. num. 4. & Coninch de Sacram. disp. 26. dub. 5. concl. 2. num. 66. vbi sic ait. Quod autem aliqui di-

ciunt,